

DOS COFRADÍAS MEDIEVALES: SAN CRISTÓBAL DE GANDÍA Y SANTA MARÍA DE DENIA¹

RESUMEN

En el presente trabajo hemos estudiado los estatutos de las cofradías de San Cristóbal de Gandía (1403) y Santa María de Denia (1405), centrándonos en tres puntos fundamentales: las condiciones de acceso a las mismas, los derechos y deberes de sus miembros, y su organización administrativa y económica; intentando con esto hacer una aportación al conocimiento de las cofradías medievales, que tan importante papel desempeñaron en la vida social y religiosa durante la Edad Media.

RÉSUMÉ

Les confréries ont joué un tres important rôle dans la vie religieuse et social de l'Occident médiéval. Dans ce travail, nous étudions deux confréries valenciennes du commencement du XVème siècle: celle de San Cristóbal à Gandia et celle de Santa Maria à Denia. A travers de leurs ordonnances, nous avons vu les conditions de recrutement des confrères, leurs droits et devoirs, et l'organisation administrative et économique de cettres confréries.

INTRODUCCIÓN

En el presente estudio analizamos los capítulos de dos cofradías valencianas de comienzos del siglo XV: la de San Cristóbal de Gandía y la de Santa María de Denia. Dichos capitulos aparecen recogidos en un registro del duque de Gan-

¹ Agradecemos a la doctora María Milagros Cárcel la revisión que ha hecho de este trabajo, que se integra en la línea de los que sobre cofradías valencianas viene realizando el departamento de Paleografía y Diplomática de la Universidad de Valencia. Cfr. CÁRCEL ORTÍ, M.ª M. y TRENCHS ODENA, J., «Cofradías y hermandades de Valencia (1721-1882). Documentos de tipo judicial». Separata de *Estudis d'Història Contemporània del País Valencià*, núm. 3, Valencia, 1981; CÁRCEL ORTÍ, M.ª M. y PONS ALÓS, V., «Religión y sociedad en Carcaixent. Aportación al estudio de sus cofradías (siglos XVI-XVIII)». *Comunicación presentada a la III Asamblea de Historia de la Ribera (en prensa)*; CÁRCEL ORTÍ, M.ª M. «Aportación al estudio de las cofradías valencianas modernas: la cofradía de la Sangre de Alcoy». En *Corrientes espirituales en la Valencia del siglo XVI (1550-1600)*, Valencia, 1983, pp. 391-400; *Ibid.* «Capítulos de la cofradía de la Sangre de Cullera». *Cuaderns de Sueca*, III (1982), pp. 81-93; PONS ALÓS, V., «Una institución al servicio de Xàtiva: el Hospital major i la confraria de la Mare de Déu». En *Fira d'agost, Xàtiva*, 1982.

día conservado en el Archivo del Reino de Valencia², que tuvimos ocasión de estudiar durante nuestra tesis de licenciatura³.

El estudio de las cofradías medievales reviste un gran interés para el conocimiento del comportamiento religioso del hombre medieval, aportando, además, multitud de datos sobre costumbres y usos sociales; ya que las cofradías representan, según Angelozzi⁴, la forma de asociación voluntaria más extendida en el occidente europeo, sobre todo a partir del siglo XIV⁵.

ESTATUTOS

El análisis de los estatutos de cada cofradía significa un paso previo indispensable para llegar a un exacto conocimiento del papel desempeñado por las cofradías en la vida medieval, ya que tratan sobre las actividades religiosas y sociales de las mismas, sobre su economía y administración, condiciones requeridas para ingresar en ellas, derechos y deberes de los cofrades, etc.

Para Angelozzi⁶ los estatutos no reflejan la realidad del funcionamiento de una cofradía, ya que la muestran únicamente en un momento dado de su evolución, sin indicar las transformaciones que necesariamente se producen en una institución con el paso del tiempo. Sin embargo, los estatutos dan una imagen teórica de la cofradía, indicando lo que sus fundadores o promotores consideraban el modo más apropiado, o incluso idea, de llevar a la práctica los fines que la originaron.

En las dos cofradías que estudiamos, los estatutos han sido emitidos por la autoridad civil competente en el territorio en el que están ubicadas, es decir, el duque de Gandía, de acuerdo con las súplicas presentadas «...*per bons hòmes com per alguns christians novells...*» (San Cristóbal), o «...*per alcunes devotes persones...*» (Santa María), tal como se indica en el preámbulo de los mismos.

Para estudiarlos con mayor detalle hemos creído conveniente analizarlos de acuerdo con los siguientes puntos:

- Condiciones de entrada.
- Derechos y deberes de los cofrades.
- Organización administrativa y económica.

² Vid. A.R.V. *Mestre Racional*, 9568.

³ Sobre este registro cfr. CUENCA ADAM, A., *Un registro de los duques de Gandía (1402-1406)*. Tesis de licenciatura mecanografiada (Valencia, 1984).

⁴ Cfr. ANGELOZZI, G., *Le confraternite laicali, un'esperienza cristiana tra medioevo e età moderna*. Brescia, 1978, p. 30.

⁵ Hay una extensa bibliografía en: GALLENTE MARCO, M., «Las motivaciones asistenciales en dos cofradías laicas del siglo XV (Biar y Alcoy)». En *Anales de la Universidad de Alicante*, 2, 1983, pp. 139-161; y CÁRCCEL ORTÍ, M.ª MILAGROS, «Capítulos de la cofradía de la Sangre de Cullera». En *Cuaderns de Sueca*, III (1982), nota 2.

⁶ Cfr. ANGELOZZI, G., *op. cit.*, p. 49.

CONDICIONES DE ENTRADA

Quienes desean ingresar en una cofradía, deben aceptar una serie de condiciones impuestas por la misma. Estas están recogidas en los estatutos y, según Gerbert⁷, muestran la tendencia de las cofradías a convertirse en sociedades cerradas.

En las cofradías que nos ocupan es indispensable para adquirir la condición de cofrade, ser persona «...*de bona fama, vida e condició...*», lo cual deberá ser reconocido por el capítulo de la cofradía (San Cristóbal, cap. 4) o por el prior, mayores, consejeros y cinco cofrades (Santa María, cap. 3). En la de San Cristóbal, el número de cofrades es limitado: 200 hombres y 100 mujeres (cap. 8). Los cofrades de San Cristóbal son todos laicos, mientras que en Santa María hay también clérigos.

Otra condición necesaria para la admisión en la cofradía es la de residir en la villa en la que ésta se encuentra ubicada; es decir, en Denia (Santa María), o en Gandía (San Cristóbal). En esta última cofradía, el cambio de residencia a otra población implica, automáticamente, la pérdida de la condición de cofrade (cap. 12).

En la cofradía de San Cristóbal hay además dos condiciones que no aparecen en la de Santa María: la de estar casado, y la de aceptar sus ordenanzas, que serán leídas al solicitante antes de su ingreso (cap. 24).

Aparecen también condiciones de carácter económico que impiden el acceso a las cofradías a quienes no posean un determinado status socioeconómico. En la de Santa María, cuantos soliciten ingresar deberán pagar 10 sueldos a los mayores y uno al andador, y, al ser admitidos, otros 10 sueldos a los mayores y dos al andador (cap. 4). En la de San Cristóbal se indica también la necesidad de pagar al ser admitido una cantidad que no determinan los estatutos (cap. 4).

Por otra parte, si alguna persona, al morir, solicita ingresar en la cofradía, podrá hacerlo, con la aprobación de los mayores (San Cristóbal, cap. 5), o del prior, mayores y consejeros (Santa María, cap. 20); pagando una cantidad bastante elevada para sufragar los gastos del funeral: 50 sueldos en San Cristóbal y 100 en Santa María.

DERECHOS Y DEBERES DE LOS COFRADES

Al ingresar en la cofradía sus miembros adquieren una serie de derechos, entre ellos el de participar en las tareas de gobierno de la misma y en todos los actos que ésta organice, llevando los distintivos que le son propios: cirios, «gramalla» y «caperó». También tienen derecho a ser cuidados y velados en sus enfermeda-

⁷ Cfr. GERBERT, M. C., «Les confréries religieuses à Cáceres de 1467 à 1523». En *Melanges de la Casa de Velázquez*, VII (1971), pp. 75-113.

des (San Cristóbal, cap. 3; Santa María, cap. 6); a percibir honras fúnebres por parte de los demás cofrades (San Cristóbal, cap. 2, 7 y 26; Santa María, cap. 8, 9 y 10); y a ser atendidos en sus necesidades materiales en caso de pobreza, enfermedad o cautiverio (Santa María, cap. 4, 6 y 12).

Por otra parte, los cofrades tienen ciertas obligaciones, que podemos agrupar en morales, formales y materiales. Las primeras inducen a los cofrades a mantener unas pautas de comportamiento acordes con los estatutos de la cofradía, siendo expulsados de la misma si critican dichos estatutos públicamente (Santa María, cap. 22), o si los incumplen por tres veces (San Cristóbal, cap. 23). También deberán mantener entre ellos unas relaciones armoniosas y evitar las disputas, siendo expulsados de la cofradía si no lo hacen (San Cristóbal, cap. 21; Santa María, cap. 13). Aquellos cofrades que tengan algún vicio manifiesto o cometan algún delito, también serán expulsados de la cofradía (San Cristóbal, cap. 21; Santa María, cap. 14).

Los asociados deben cumplir también una serie de deberes formales, como acudir a los entierros de los demás miembros de la cofradía con los distintivos propios de la misma, es decir, cirios, «gramalla» y «caperó» (San Cristóbal, cap. 2; Santa María, cap. 8); e incluso de los hijos e hijas de cofrades (San Cristóbal, cap. 2). También deberán llevar el féretro de los cofrades difuntos, siguiendo para ello un turno establecido por los mayores (San Cristóbal, cap. 26; Santa María, cap. 9 y 10). Estos se encargarán también de organizar turnos para velar a los cofrades enfermos (San Cristóbal, cap. 3; Santa María, cap. 6 y 7).

Otra de las obligaciones de los miembros de las cofradías será el rezo por los cofrades difuntos (San Cristóbal, cap. 7; Santa María, cap. 8), y la asistencia a los actos organizados por la cofradía y a los capítulos de la misma (San Cristóbal, cap. 6 y 13; Santa María, cap. 1 y 11). Los miembros de la cofradía de San Cristóbal deberán asistir también a las bodas de los hijos e hijas de cofrades (cap. 11).

El incumplimiento de estas obligaciones formales daba lugar a la imposición de multas cuya cuantía oscilaba entre media y una libra de cera.

Las obligaciones económicas comienzan con el ingreso en la cofradía —como hemos visto anteriormente al tratar sobre las condiciones de entrada. Además de esta cantidad inicial, en la cofradía de San Cristóbal, cada cofrade pagaba un sueldo en cada uno de los cuatro capítulos anuales (cap. 6); y en la de Santa María, 6 dineros en cuatro fiestas de la Virgen determinadas por los estatutos, siendo expulsado quien no pagase estas cantidades durante dos años consecutivos (cap. 18), sin tener para ello causa justificada y conocida por el prior y los mayores.

ORGANIZACIÓN ADMINISTRATIVA Y ECONÓMICA

El principal órgano de gobierno de las cofradías es el capítulo, celebrado cuatro veces al año en fechas determinadas por los estatutos (San Cristóbal, cap. 6; Santa María, cap. 4). En él participan todos los cofrades excepto las mujeres

(Santa María, cap. 11), y tiene por objeto «...ordenar e regonèxer ço que necessari sia a la dita almoyna e bon regiment d'aquella.» (San Cristóbal, cap. 6).

La cofradía de Santa María celebra la elección de sus cargos directivos en uno de los capítulos anuales (cap. 1). La de San Cristóbal sigue un sistema de elección distinto, como veremos más adelante. Los cargos existentes en estas cofradías son los siguientes:

Prior: este cargo no aparece en la cofradía de San Cristóbal, debido a que todos los miembros de la misma son laicos. En la de Santa María está desempeñado por un clérigo que será, durante el año de su mandato, «...protector, regidor e maior» de la misma, encargándose de su gobierno con el consejo y ayuda de los mayores y consejeros (cap. 1).

Mayorales: en la cofradía de Santa María son dos laicos elegidos por todos los cofrades en el capítulo (cap. 1); y en la de San Cristóbal son cuatro, elegidos por el capítulo entre 6 cofrades seleccionados por todos los mayores anteriores. En esta cofradía, los mayores elegidos deberán haber sido cofrades durante un tiempo mínimo de dos años, y no haber desempeñado el cargo en los dos años anteriores (cap. 16). Otra condición impuesta por los estatutos de esta cofradía es la de que los cuatro mayores no sean cristianos nuevos —aunque sí puede serlo alguno de ellos—, con el fin de evitar «...tota suspecció e increpació de cirimonies iudayques» (cap. 30).

El cargo de mayoral no está remunerado en la cofradía de San Cristóbal (cap. 18), pero sí en la de Santa María, en la cual cada uno de los dos mayores recibirá 40 sueldos anuales, que deberá emplear en adquirir —si no los tuviera— la «gramalla» y el «caperó» negros de la cofradía (cap. 16).

Las funciones de los mayores son muy diversas, incluyendo entre ellas la formación de turnos para velar a los enfermos (San Cristóbal, cap. 3; Santa María cap. 6 y 7), o para llevar el féretro en los funerales de los cofrades (San Cristóbal, cap. 26; Santa María, cap. 9 y 10). Se encargan también de evitar las disputas entre los cofrades y de reprenderlos cuando realizan alguna acción considerada vituperable por los estatutos, expulsando a aquellos cofrades que no enmienden su actitud tras haber sido amonestados (San Cristóbal, cap. 21; Santa María, cap. 13 y 14).

Los asuntos económicos son también competencia de los mayores. Los bienes de estas cofradías están constituidos principalmente por las cuotas de ingreso y anuales pagadas por sus miembros. Además, en la cofradía de Santa María (cap. 21), se indica que ésta deberá aceptar, a beneficio de inventario, cualquier legado o herencia. Las cofradías reciben también una cantidad de cera no determinada, proveniente de las sanciones impuestas a los cofrades. Estos bienes se dedican a socorrer a los cofrades en caso de enfermedad o pobreza —como hemos visto anteriormente— y a las ceremonias organizadas por las cofradías, en las que la cera debió suponer un importante gasto, dada la presencia de cirios encendidos en todo tipo de celebraciones.

En la cofradía de San Cristóbal, uno de los cuatro mayores es el encargado de la gestión económica de la misma, debiendo dar cuenta a los otros tres

(cap. 14), que serán responsables solidarios de dicha gestión, respondiendo de ella ante sus sucesores en los 15 días siguientes a la elección de éstos, y siendo expulsados de la cofradía si no lo hacen (cap. 19). En la cofradía de Santa María, los dos mayores son los encargados de la administración de sus bienes, rindiendo cuentas al prior y a sus sucesores antes de un mes después de finalizar su gestión, presentando ápoacas de todos los gastos firmadas por el prior. El incumplimiento de esta obligación acarrearía a los mayores la pérdida de su salario (cap. 2).

Consejeros: su misión es la de aconsejar a los mayores (San Cristóbal), o a los mayores y al prior (Santa María) en los asuntos relacionados con el gobierno de la cofradía. En San Cristóbal los consejeros son ocho: los cuatro mayores del año anterior, y cuatro cofrades elegidos por los mayores (cap. 17). En Santa María, los consejeros son dos laicos elegidos por el capítulo al día siguiente de la fiesta de la Asunción (cap. 1):

Andador: es un empleado de la cofradía y no un cargo directivo de la misma, por lo que no es elegido anualmente, sino que desempeña su trabajo por un período de tiempo no delimitado en los estatutos. En la cofradía de San Cristóbal su misión es avisar a los cofrades para que acudan a los actos organizados por ésta (cap. 2); no mencionándose en los estatutos el pago de salario al andador. En la de Santa María, el andador cobra 20 sueldos anuales (cap. 17), y 3 sueldos cuando ingresa un nuevo cofrade (cap. 4). Entre sus obligaciones se mencionan la de llamar a los cofrades a capítulo y la de recoger el dinero pagado por éstos.

APÉNDICE DOCUMENTAL

I

1403, julio, 13. Gandía.

D. Alfonso, duque de Gandía, aprueba los capítulos de la cofradía de San Cristóbal de dicha ciudad. A.R.V. Maestre Racional, núm. 9568, ff. 62, v. 65 v.

Ed. CAMARENA MAHIQUÉS, J. *Colección de documentos para la historia de Gandía y su comarca.* Gandía, 1959-61, fasc. I, doc. XVIII.

Nos don Alfonso, del señor infant En Pere a qui Déus perdó fill, duch de Gandia, marquès de Villena e comte de Ribagorça. Com nos siam stats supplicats una e moltes uegades, axi per molts bons hòmes com per alguns christians nouells e los demés d'aquells uehins e habitadores de la uila nostra de Gandia, uolents seguir la regla de bona ordenació de altres feels christians fahents cofraries axi en la ciutat de València com en altres parts, fos nostra merçé a aquells oalquessem graciòsament atorgar e donar licència poguessen fer e ordenar açi, en la dita nostra uila de Gandia, confraria apel·lada de mossèn Sent Christòfol. E nos, ueents les coses per aquells supplicades ésser obres bones e al seruei de Nostre Denyor Déus ordenades, a llur suppliació benignantment inclinats, e a aquella proueynts per salut de les ànimes dels dits supplicants,

mellorament e bona edificació de llur uida e profit e bon exemple dels sdeuenidors, per tenor de la present carta nostra e-m per tots temps ualedora, donam e graciòsament atorgam licència que la dita confraria apel·lada de mossèn Sent Christòfol, sie e puxa ésser feta en la dita nostra uila de Gandia sots capitols e ordenacions infrasegüents:

En nom de Déu sia e de la gloriosa Verge Maria. Amen. Açí son continuats los capitols de la lloable confraria de mossèn Sent Christòfol, atorgats per lo senyor duch de Gandia a honor e profit de la dita confraria:

[1] Primerament, que-ls confreres de la dita confraria puxen tenir littiris, draps honrats ab que puxen portar les coses d'aquells qui morran, los quals seran de la dita confraria o almoyna, segons que fan altres almoynes de la ciutat de València e la confraria que ia és de nostra dona Santa Maria en la dita uila de Gandia.

[2] Item, quant algú o alguna de la dita confraria o almoyna morrà, o fill o filla d'aquells, que tots de la dita confraria o almoyna sien tenguts d'anar e acompanyar lo dit cors o albat si en la dita uila seran, e que en cas que hi fallesquen, pus demanats hi sien per lo andador de la dita confraria o almoyna, pach per pena cascú d'aquells que no y seran, una lliura de cera a ops de la dita confraria.

[3] Item, si algú o alguns de la dita confraria seran malalts e los maiorals qui ara són e per temps seran conixerà, que façen a uetlar que per aquells puxen algún dos o tres de la dita confraria o almoyna o aytants com a ells plaurà per fer costoyr e tenir aquells a ses fins que sien guarits o passats d'aquesta uida. E en cas que algú d'aquells qui seran elegits per los dits maiorals fallirà o serà desobedient en fer les dites coses en lo present capítol declarades, pachs huna lliura de cera a ops de la dita confraria.

[4] Item, que tota persona que uenguerà la dita confraria e uolrà ésser en aquella, deia uenguere o demanar aquella en capítol. En altra manera no siga reebut, per ço que si en lo dit capítol serà tengut o conegut per sufficient e que sia de bona fama, uida e condició, aquell sia reebut en la dita almoyna, aquell aytal emperò pagant per entrada sua per sustentar les messions de la sobre dita almoyna o confraria ans que no hi fos reebut, e los dits maiorals conexen que-l deguessen reebre, que tots de la dita confraria sien tenguts de fer honor a aquell o aquella que la almoyna haurà requesta, a la sua sepultura, pagant emperò aquell o aquella que axí moerrà, cinquanta sous en cera per suportar les messions e càrrechs de la dita almoyna.

[5] Item, que si algú o alguna en sa ruintat no haurà requesta la dita almoyna que uolgués entrar o ésser en aquella, e en après en la fi se lejarà en la dita confraria, si los maiorals conexeran que aquell o aquella sien estats de bona fama, uida e condició, que aquells aytals puxen ésser en aquella, e en après en la fi se lejarà en la dita confraria, si los maiorals conexeran que aquell o aquella sien estats de bona fama, uida e condició, que aquells aytals puxen ésser reebuts per los dits maiorals en la dita confraria, aquells aytals pagant cinquanta sous per tal com no han ajudat a sustentar la confraria axí de ordenacions com de penitència, los quals cinquanta sous sien per a ops de les messions de la dita almoyna.

[6] Item, que los de la almoyna puxen tenir quatre uegades l'any capítol per ordenar e regonèxer ço que necessari sia a la dita almoyna e per bon regiment d'aquella, ço és en aquell loch honest o casa, lo qual o la qual per los maiorals seran elegits, les quals IIIIe uegades sien partudes en aquesta manera: ço és, que lo primer capítol se tinga per tot lo mes d'octubre, e lo segon capítol per tot lo mes de ianer, e lo terç per tot lo mes d'abril, e lo quart per tot lo mes de ioliol, en lo qual mes és la festa del bonauenturat Sent Christòfol, e que en cascun dels dits capitols paguen e sien tenguts pagar cascun de la dita confraria I sou en continent allí mateix, sens nengun entreuall, per sustentació de la almoyna dessus dita e messions d'aquella.

[7] Item, que tots aquells o aquelles qui seran de la dita almoyna sien tenguts d'anar a la sepultura d'aquells qui seran de la dita almoyna e dir per llur ànima L uegades lo Pater Noster e Ave Maria quant iran a la sepultura, o almenys los deien dir dins

spay de VIII iorns après següents, o fer dir una missa de *requiem*, o dir dues uegades los VII Psalms penitencials ab la letania.

[8] Item, que los de l'almoyna puxen ésser en nombre d'hòmens trò en doents, e de dones trò en çent, e que puxen tenir andador o andadors per aplegar-se tota uia o hora que necessari sia, e que puxen ordenar e fer totes aquelles bone ordenacions o prouesions que necessaries sien per tenir en peus e en estament honorable la dita confraria.

[9] Item, que los confreres de la dita confraria puxen portar en la mà I ciri de mija lliura quant iran soterrar los cosos de la dita cofraria e que-ls ciris sien de color uermell ab senyal de Sent Christòfol o altre qualseuol senyal o sens senyal.

[10] Item, que tot confrare quant irà o acompanyarà algun cors a soterrar e portarà lo dit ciri uermell en la sua mà, sie tengut portar gramalla blava e caperó blau o gramalla e caperó negres. E qui contrafarà, pach de pena I lliura de cera a ops de la dita confraria.

[11] Item, que tot confrare o confrasesa si notificat li serà per lo andador, a manament dels maiorals, sien tenguts anar a fer honor a sponsalls e a la missa quant yran hoir la benedicció del fill o de la filla del confrare o confrasesa, encara de misatge o seruent o altre que estiga en casa llur, si en casa de confrare o confrasesa se faran les dites sponsalls, o exiran a missa per hour la benedicció. E qui contrafarà pach per pena mija lliura de cera applicadora a ops de la dita almoyna, si donchs iusta scusació no haurà a coneguda dels maiorals.

[12] Item, que algun hom no sia reebut en la confraria sino haurà muller e sia estant en la uila de Gandia, per ço que a seruir a aquella confraria puxa ésser trobat, e la dita confraria sia mils seruida e mantenguda. Açó declarant que si algú dels dits confreres mudarà son domicili fora la dita uila non per ço sia haud per confrare, ans sia foragitat de la dita confraria.

[13] Item, que cascun any en la eclesia de Sent Christòfol se farà aniuersari per ànima d'els confreres e confraseses l'endemà de Sent Christòfol, al qual aniuersari sien tots los confreres ab llurs gramalles e caperons blaues o negres e les confraseses deuotament, tots ab llurs ciris, sots pena de I^a lliura de cera applicadora a la dita confraria segons en dessús.

[14] Item, que los maiorals de la dita confraria sien quatre, e d'els quatre hun s'ia elet reebedor de la pecunia e bens pertenyents a la dita confraria e distribuydor d'aquella ab consell e uolentat dels altres tres companyons seus, per ço que moltes mans no passen los dits pecunia e bens ne se'n haien de fer moltes comptes. E lo qual reebedor sie tengut de retre compte en presencia d'els altres companyons seus.

[15] Item, que la elecció d'els dits maiorals en la dita manera, se façe en l'endemà de la dita festa de Sent Christòfol, ço es, lo dia de l'aniuersari d'en continent feyt aquell aniuersari.

[16] Item, que la elecció d'els dits quatre maiorals en la forma damunt dita se façe per los maiorals que lli donchs són e per los qui seran estats en l'altres any passat, appellats e ab ells aiustats per compte sis d'aquells confreres los quals serà ben uist applicadors als maiorals qui lla donchs seran, e que tots los altres se'n haien a tenir per contents, car presumidor és que ia en tant cabran elegiran aquells qui pus profitosos sien a la dita confraria. Empero que-s guarden los dits elegidors que no hi meten algú que sia estat maior al dins tres anys, ne aytampochs algú que sia entrat nouelament en la dita confraria, si donchs no haurà almenys dos anys passats que sia confrare, e si no fan, que aytal elecció no ual-la, ans ne haien a elegir altre, e que alcun d'açò no-s tinga per agreuiat, car del treball tots ne deuen sostenir, e algú no pot ben regir trò manera de la cosa que ha regir.

[17] Item, que los maiorals en continent que sien elets haien assí elegir VIII de la confraria per consellers, axí que quant algú dupte los uendrà, o alguna cosa hauran a fer duptors, façen ab aquells consellers, e ab llur consell, o de la maior partida,

ço que tendran per bé, e tots los altres se'n haien a tenir per contents. E que d'aquests VIII consellers sien los IIIIe maiorals predecesors llurs, car tots deuen presumir que no faran ne ordenaran o faran fer sino ço que iustament se deu fer segons ordenació de la dita confraria, e sia gran afany si tota uegada hauien aiustat capítol o parlament ab tots.

[18] Item, que algú maioral no sia franchs de algunes coses, ans en tot e per tot haie a pagar e contribuir axí com los altres, car lo treball cascun lo deu portar reuerentment per charitat e sens remuneració alguna sino de Déu. E'n altra manera no serie meryt.

[19] Item, que los maiorals que seran stats dins XV dies almenys après qui serà finida llur administració après que altres seran elegits, haien hauer retut compte a aquells que-ls succehiran, e retut tot ço que tendrà de la dita confraria ab acabament. E'n altra manera que passats aquells XV dies sense capítol e altres paraules que no-ls haia hom a dir, se tinguen per foragitats de la dita confraria, e que per null temps no hi sien reebuts. Ço és, aquells o aquells qui colpa hauran del dit retiment de compte e s'ocuparen la pecunia e bens de la dita confraria, e que sien tenguts los dits maiorals de recaptar ans del dit retiment de compte tot ço que serà uenut dins l'any de llur administració.

[20] Item, que los maiorals que seran nouellament elegits sien tenguts ab gran diligència passats los dits XV dies de força en totes aquelles maneres iustes que puxen ni trobaran los dits altres maiorals que seran stats elets predecesors llurs, ço és, aquell o aquells qui seran colpables, es retendran la pecunia e bens de la dita confraria, e per uigor d'açó seran foragitats d'aquella de retre lo dit compte e de restituyr ço que tinguen. Per ço, car en altra manera per aquesta raó poria pretenir ço que Déus no uulla.

[21] Item, que si algú confrare o confrassa ha algun mal uici e no serueix bé la confraria segons se pertany, hoc encara si alguna baralla, rencor o mala uoluntat haurà entre ells, que los maiorals los correquesquen secretament e-ls façen fer pau, amichs e beneuolents, e si per secreta correcció no-s uolen castigar e no uolen la dita pau e amistat, que-ls sia dit públicament per ço que-n haien uergonya e confesió e sien pus inclinats a corregirse e castigar e de fer la dita pau e amistat. Si, emperò, per aquestes coses algú no-s uolia corregir ni castigar, ni fer la dita pau e amistat per obra e ab tot acabament, que sia gitat de la dita confraria en capítol, e per nengun temps no y puxa ésser retornat reebut.

[22] Item, que si algú confrare en capítol no gos parlar ni lleuarse en peus per parlar sens licència d'els maiorals, e fins primerament li sie dit per aquells dits maiorals. E si no ho fa pach per pena mija lliura de cera applicadora a la dita confraria, sens tota merçè que no li puxa ésser feta per ço que callament necessari sia entre aquells, e los huns puxen entendre los altres sens murmuració.

[23] Item, que tots los confrares e confrasses sien obedients a coses iustes e honestes als maiorals, e si algú ni haurà que sia desobedient a les dites coses e honestes, e en fer cumplir les bones ordenacions de la dita confraria, e en aytal desobediència será atrobat per tres uegades, pus que li sia notificat per los maiorals o per lo andador, feta relació en capítol, sia gitat de la dita confraria e per nengun temps no y sia tornat.

[24] Item, que a cascun confrare o confrassa, com entrarà nouellament en la dita confraria, sien legits tots los capitols e ordenacions de la dita confraria, per ço que si uol seruir aquella e portar los càrrechs, sie reebut e sia-lí dat lo ciri. E'n altra manera no sia reebut.

[25] Item, que en cascun dels dits IIIIe capitols sien legits clarament e destinta los capitols e ordenacions de la dita confraria, per ço que tots ho sapien e no puxen al-legar ignorància, al menys aquells qui són substancials.

[26] Item, que en portar cascun cors, sie seruada aytal manera, ço és, que començ hom al primer segons són scrits, e que-n prenga hom deu que-l porten a la sepultura,

e que aytals per res no se'n traguen si donchs iusta scusació no hauran a coneguda dels maiorals. E qui contrafarà pach huna liura de cera a ops de la dita confraria, e que per semblant forma, altra uegada altres deu, e així successiuament fins que tots ne sien passats, e après que tornen al cap primer. E axí e'm per tots temps sie obseruat. Dels albats qui són portats ab lo dit xich, ne prenga hom sis, e aço, emperò, no sien enteses los maiorals en l'any tan solament que seran maiorals, com ells haien anar primers per guiar los altres.

[27] Item, que los maiorals en cascun cors o albat, o encara a tota altra professó, uaien primers, e après los acapullats e puxs los altres ordenadament de dos en dos ab llurs ciris ençesos; e al tornar del cors los acapullats uaien darrers.

[28] Item, que aquells qui aportaran algun cors no porten los ciris ençesos por ço que no destueen los cobertors, emperò que'ls porten en les mans.

[29] Item, que als andadors e misatgers de la dita confraria qui ara són e per temps seran, sia feta honor axí com a qualseuol altre confrare.

[30] Item, que per tolre tota suspecció e increpació de cirimonies iudayques, en la dita confraria cascuns anys haia e sien algú o alguns bons e honests hòmens christians de natura qui sien en lo regiment de maiorals e altres oficis de la dita confraria, ensemps ab los christians nouells. E'n axí que'ls dits christians nouells confreres o alguns d'aquells no puxen ésser ordenats en maiorals o regidors per sí de la dita confraria sens ésser ab aquells altres confreres christians de natura qui sien bons hòmens, honests, e de bona forma e conuersació en lo dit regiment e officis de la dita confraria qui ensemps e concordantment porten los càrrechs e altres bones ordenacions d'aquella dita confraria.

[31] Item, que'ls confreres puxen en capítol metre o afegir en la dita confraria conalseuol capítols e ordenacions que a là dita confraria sien necessaris e als dits confreres plaurà e serà ben uist; e aquell o aquells remeten tantes uegades quantes uolran.

Manants per la present a nostre general procurador, lochtinent d'aquell e altres qualseuol oficials nostres qui ara són e per temps seran que la present carta de gràcia e concessió nostra e coses en aquella contengudes e declarades, fermes haien e tinguen e no y contrafaçen o uinguen, o algú o alguns contrafer o uenir lexen o permeten per alguna manera, causa o raó.

E en testimoni d'açó manam ésser feta la present sots nostre sagell empendent sagellada e de nostra mà signada. Dada en la uila nostra de Gandia XIII de joloi de l'any de la Natiuitat de Nostre Senyor M CCCC tres.

II

1405, junio, 15. Gandia.

El duque de Gandia autoriza la creación de la cofradía de Santa María de Denia y aprueba sus capitulos.

A.R.V. Mestre Racional, núm. 9568, ff. 223 r.-226 v.

Nos don Alfonso, del senyor infant En Pere a qui Déus perdó fill, duch de Gandia, marquès de Villena e comte de Ribagorça. Com nos siam stats supplicats huna e moltes uegades, axí en singular per algunes deuotes persones de la uila nostra de Denia, com per part dels prohòmes e consell d'aquella dita uila, uolents e cobeuiats seguir la regla e bona ordenació dels altres christians fahents confraries, axí en la ciutat de València com en altres parts, per lo cult e seruici de Nostre Senyor Déus Ihesu Christ e la de gloriòsa Verge nostra dona Santa Maria, mare d'aquell; fos nostra mercè uolguessen graciòsament atorgar e donar licència al dit consell de la dita uila nostra de

Denia, aquells posseguen fer e ordenar, en la dita uila de Denia, confraria apel·lada de Nostra Dona Santa Maria. E nos, ueent les coses per aquells supplicades ésser obres bones e al seruey de Nostre Senyor Déus ordenades, a llur supplicació benignament e graciòsa inclinats e aquella prouehints per salut de les ànimes dels dits supplicants e tots feels difunts, mellorament e bona edificació de llur uida, e profit e bon exemple dels esdeuenidors. Per tenor de la present carta nostra e-m per tots temps ualedora, donam e graciòsament atorgam licència que la dita confraria apel·lada de Nostra Dona Santa Maria sie e puxa ésser feta en la dita nosta uila de Denia, sots los capitols e ordenacions infrasegüents:

En nom de Déu sia e de la gloriòsa Verge Maria. Amen. Açí són continuats los capitols de la lloable confraria de Nostra Dona Santa Maria de la uila de Denia ordenats per lo senyor duch de Gandia a honor e profit de la dita confraria atorgats:

[1] Primerament, ordenam que sien elets hun prior e dos maiorals e dos consellers, lo qual prior sie preuere, e los maiorals abdosos sien lechs, e los dos consellers semblantment sien lechs, los quals sien elegits e mudats cascun any, ço és, homens de bona fama, honesta uida e conuersació, en lo capitol en lo qual es ordenat tenir per tots los confreres l'endemà de la festa de la Assumpció de Nostra Dona Santa Maria. E que lo dit prior sia protector, regidor e maior de la dita confraria, lo qual haia correcció en los preueres o lechs, axí hòmens com dones, en los feyts de la dita confraria, ab consell, acort e deliberació dels dits maiorals e consellers e-n axí que·ls confreres e confrases sien tenguts de hobeir e obseruar los manaments e monicions d'aquell en los feyts qui sien o seran en e per la dita confraria.

[2] Item, que·ls maiorals qui seran el·lets sien persones de bona fama e honesta uida e conuersació, los quals comencen a regir e administrar la dita confraria e bens d'aquella, ço és, l'endemà de la dita festa de Assumpció de Nostra Dona Santa Maria, los quals maiorals sien tenguts retre compte e rahó de ço que hauran administrat al prior e als successors seus e als consellers qui la donchs seran. E açó ayen a fer dins un mes après qui auran finat lur any sots pena de perdre lur salari. E que totes les dates e messions que feytes auran en lo retiment de lur compte, ayen a mostrar àpoques o albarans testimoniais signats per mà del dit prior; e-n altra manera no·ls sien reebuts si donchs no eren als dates o mesions que àpoques o albarans bonament fer no se-n poguessen.

[3] Item, que los preueres o lechs qui uolran ésser confreres o confrases de la dita confraria, haien a ésser reebuts ab consell dels dits prior, maiorals, consellers, e ab V confreres qui puxen reebre aquells si seran hòmes e dones de bona fama, honesta uida e conuersació, de la qual coasa los dits priors, maiorals e consellers deien ésser ben certificats ans aquells reeben en la dita confraria guardant tota uegada llur bona consciència.

[4] Item, que cascun cofrere clerque o lech o confrasesa qui serà reebut en la dita confraria, al començament qui serà reebut, pach XI sous, ço és, als maiorals de la dita confraria e per obs d'aquella, X sous, e a l'hòm qui serà andador d'aquella I sou; e a la fi sia tengut pagar XII sous, ço és, als dits maiorals X sous e a l'andador II sous per amonestar los confreres ab a la campana qui sien a la sepultura del cofrere llur. E aquells qui portaran lo banch de les ciris I sou. E per cascuna festa de Nostra Dona Santa Maria que són quatre festes, ço és, d'agost, de setembre, de febrer e de març, pach a la dita confraria VI dines. De les quals quantitats damunt se haien, en deien prouehir los confreres pobres en lurs necessitats, axí en lurs malalties e sepultura com en sanitats; e conuertint en uses necesaris la dita confraria ha coneguda dels dits prior e consellers e maiorals.

[5] Item, que tota pecunia que a mans dels dits maiorals prouendrà, sia reseruada en una caixa en la qual haia dues tanquades diuerses, de les quals lo dit prior tinga la una clau e los dits maiorals tingan l'altra clau, e axí que per los uns sens los altres aquella no puxa ésser huberta.

[6] Item, que si los maiorals sabran algun confrare o confrasesa malalt, ueien aquell o aquella; e que sàpien si aurà res mester de la dita confraria, e si obs li serà, sia-li ajudat dels bens d'aquella a coneguda dels dits priors e maiorals. E si aurà necessari usaitació, que li sia feyta per los confreres en aquesta forma, ço es, que si serà clergue, que sia uisitat per hun clergue e un lech per cascun dia, axí de dia com de nit; e si serà lech, que sia uisitat per dos lechs semblantment; e si serà dona, que sia uesitada per dues dones axí matex. E que aquells sien mudats segons que per los dits priors e maiorals serà manat fer. E açó sots pena de una lliura de cera pagadora per cascuna uegada que contraferà, feyt aplicadora a la dita caixa.

[7] Item, que si algun confrare preuere o en sacres ordens constituït, serà malalt, que li sien dites ores per un preuere confrare si mester li serà o requerà, e aquell sia mudat per cascun dia, segons que per los dits prior e maiorals manat serà. E si algun contradirà o fer no ho uolrà, que sie tramés altre preuere lo qual sia satisfeyt per dia XII dines dels d'aquell que contradirà o dir no els uolrà.

[8] Item, que cascun confrare e confrasesa sia a la sepultura de cascun confrare axí clergue com lech, e de confrasesa, ab un ciri blanch de mija lliura de cera qui creme, ço és, que aprés que li serà notificada de mort d'aquell o d'aquells, sia a la esglesia maior de la dita uila e uaia ab la professó a la casa del confrare o confrasesa mort, e puyt accompanyen lo cors a la sepultura; e sia a la missa si ni aurà. E açó haia a fer sots pena de una lliura de cera aplicadora *ut supra*, si donch ab licència del prior no romanía. E puis los maiorals e confreres lechs accompanyen los parents del mort en trò a la casa d'on serà exit lo cors ab gramalles e capirons negres si-n han los dits confreres, però que al tot menys ne haien los dits maiorals. E si no aurà parents o altres qui uaien acapulats que-ls maiorals e alguns confreres lechs uaien acapullats trò a la casa del dit mort. E sia tengut cascun confrare mort o confrasesa, axí clergue com lech, cent uegades lo *Pater noster*, e cent uegades la *Aue Maria* o, si sabran legir, diguen una uegada los set salms penetencials ab la letania, o fer dir una missa de *requiem* a coneguda del dit prior. E los preueres sien tenguts celebrar o fer celebrar III misses de *requiem* per cascun confrare o confrasesa mort, per sí o per altre preuere, ço es, una missa en la dita sepultura, e altra en lo dia de l'aniuersari, e l'altra dins les octaues de la mort del confrare o confrasesa mort, ço és a saber, que si és preuere sia tengut dir les dites misses segons dessus és dit, e si és clergue en sacres ordens constituït, sia tengut dir per cascuna d'elles damunt dites tres uegades nou liçons de defunts. E si en açó algun confrare desabrà o complir no porà, uolem que aquell aytal lo dit prior la puxe mudar o mitigar les dites misses, officis e oracions en açó que aquell serà bé uist.

[9] Item, que lo cofrare o confrasesa mort, axí clergue com lech, sia portat a la sepultura en lo dit de la dita confraria per los confreres lechs tan solament.

[10] Item, que los confreres clergues sien necessaris a fer l'ofici, p(e)rò si lo confrare mort és clergue, que sia elecció dels clergues si-l uolran portar.

[11] Item, que cascun confrare clergue o lech o confrasesa sia cascun any a la esglesia de la dita uila en la festa de la Asumptió de Nostra Dona Santa Maria, la qual és en lo mes d'agost, e que sia en la profesó e sermó e missa, e a les ues pres. E semblantment l'endemà de la dita festa tots los confreres, axí clergues com lechs, los hòmens tan solament, sien en la dita esglesia aprés missa per tenir e celebrar lo capítol de la dita confraria, segon que ia dessus es dit en lo primer capítol. E més auant cascun confrare e confrasesa sia cascun any en la dita esgleia lo primer diuendres de Quaresma a l'aniuersari que-s farà e es ordenat fer per los confreres morts e per tots los fells defunts aquell dia. E per cascun d'aquests dos dies, ço és, en la festa de la dita Asumptió e en lo dia del dit aniuersari, cascun confrare o confrasesa sia tengut portar lo dit ciri en pena de mija lliura de cera aplicadora *ut supra*.

[12] Item, que si algun confrare clergue o lech o confrasesa uennia a menys, ço és, a pobrea, que no agués de què uisqués, a aquell aytal sia-li socorregut e ajudat dels

dines de la dita caxa de la confraria en les seues necessitats, axí en sanitat com en malaltia, a coneguda dels dits prior e maiorals e consellers. E si algun confrare o confraressa serà catiu, que li sia ajudat en la sua reemçó dels diners de la dita caxa a coneguda dels prior e maiorals e consellers, e puye si aurà de què, que ho torn a la confraria a coneguda dels dits prior e maiorals.

[13] Item, que si algun confrare o confraressa, axí clergue com lech, aurà alguna rencor, iuxa, ira, discòrdia o maleuolença de fet o de dit, o per altra qualseuol rahó contra o ab los confreres o algun d'aquells rancors, iuxes, ires e discòrdies o maleuolençes puxen e deien ésser remeses e toltes per manament de dit peior e maiorals; e si obeyr no ho uolrà, sia-los tolt de continent lo ciri, e sien gitats de la dita confraria e rasos del dit libre, e que d'aquí auant no sien dits ni apel·lats confreres ni confraresses d'aquella.

[14] Item, que si algun confrare o confraressa clergue o lech serà difamat públicament d'alcuns mals uicis, axí com ésser omicidi, usurer, adúlter, concubinari, fornicador, embriach, ladre, tafur o acoltelerador, o dient mal de Nostre Senyor Déu o de Nostra Dona Santa Maria, o que diguès mal de la dita confraria, o de les ordenacions d'aquella, o tractàs mal o metès discòrdia en los confreres o confraresses, o fos baralòs, o no fos hobidient en ço que haguès a fer per la confraria, o si haguès sí algunès altres mals uicis, haguès o poguès hauer infamia, que aquell confrare o confraressa aytal, amonestat ans e primerament per lo prior una uegada, e puyt si perseuerarà en son mal sia amonestat altra uegada per lo dit prior ab los maiorals ensemps. E si corregir no-s uolrà, sia apelat per lo prior e maiorals e uenguès e amonesten-lo dauant los consellers, si açó al dit prior ben uist sia, per tal que se corregesca de son mal uici. E si axí amonestat corregir no-s uolrà, sia-li tolt lo ciri e ras del libre, e que d'aquí auant no sia dit ni apel·lat confrare o confraressa d'aquella.

[15] Item, si algun confrare o confraressa clergue o lech, per sí per la uoler, se ferà exit o se exirà de la dita confraria, o no uolrà ésser confrare o confraressa d'aquella, o per qualquè rahó seerà gitat d'aquella, e après uolrà e requerà tornar en aquella, que aquell aytal no sia per null temps d'aquí auant rebut per confrare o per confraressa de la dita confraria.

[16] Item, que sie donants cascun any de la pecunia de la dita caxa de la confraria als maiorals d'aquella, çó és, a cascun d'aquells, XL sols per los treballs que soferan o sostendran, dels quals XL sous se haien a fer gramales e capirons negres en continent que seràn elegits maiorals. E si donchs ia n-o hauran, les quals gramalles e capirons haien a portar als confreres morts, segons dit es damunt al VIII capítol.

[17] Item, que sien donats cascun any del diner de la dita caxa a l'andador de la dita confraria, per los treballs que soffrerà, per apel·lar e demandar los confreres a consel e capítol tota uegada que obs hi serà, per plegar les restes dels diners dels ciris que los confreres e confraresses són tenguts pagar a la dita confraria, e altres treballs que ha a sostenir per aquella, XX sous, dels quals li sien pagat en cascuna festa de Nostra Dona Santa Maria V sous ultra ço que li pertany dels confreres qui entraran e morran, segons dit damunt en lo quart capítol.

[18] Item, que si algun confrare preuere o lech o confraressa, cessaua pagar per dos anys continus los dos sous que han a pagar cascun any a la dita confraria, çó és, VI dines en cascuna festiuitat de Nostra Dona Santa Maria, que aytal sia ras e dapnat del libre, e d'aquí auant no sia dit ni apel·lat confrare, si donchs no era absent de la dita uila e de son terme o no-ls podia pagar, çó és, que fos uengut a inòpia eident, a conexença dels dits prior e maiorals.

[19] Item, que nengun preuere o clergue no sia tengut de anar al cors de algun confrare ab sobrepellç i fer-li ofici si no pagat segons es acostumat, mas sia tengut de anar-hi ab gramalla negra e ab ciri, segons un confrare lechs, mes les dites tres misses de defunt sia tengut dir ofici de IX liçons segons que dit es damunt.

[20] Item, que si algun hòem o dona requerà ésser reebut en confrare o confraressa

sa en la sua fi, e ho haurà request en uida, sia en sanitat o en malaltia que aquell o aquella aytal sia reebut si als dits prior, maiorals e consellers serà ben uist, pagant a la dita confraria C sous.

[21] Item, que si alcú o alguna farà lexa a la dita confraria, que aquella lexa o herència haïen a acceptar los dits prior e maiorals ensemps a benefici de inuentari a profit de la dita confraria, e que los preus, diners, rendes o esdeueniments de les dites lexa e herència, aquells sien tenguts metre e possar en la damunt dita caxa, segons desús en lo quintè capítol es contengut.

[22] Item, que los dits prior e maiorals e consellers, ensemps ab los confreres e maior partida d'aquells, puxen ordenat tot ço e qualseuol cosa que a ordenar, adaptar, millorar, esmenar faça o farà en la dita confraria, com en los capítols e confreres d'aquella tantes uegades com a aquells ben uist serà. E açó segons que lur bona consciència dictarà e ordenarà. E la dita confraria e confreres d'aquella sien tenguts obseruar, e tenir, e fer, tot ço que per los dits prior, maiorals e consellers e confreres ensemps ordenat o manat serà, e si alcun confrare o confraressa públicament mal dirà de ço que per los dits prior, maiorals, consellers e confreres ordenat, corregit o esmenat serà, que aquell o aquella aytal sia corregit una uegada, e si perseuerarà, reebuda informació, sia foragitat de la dita confraria e sia-li tolt lo ciri sens alcuana altra solepnitat seruada.

[23] Item, que los ciris que cascun confrare o confraressa es tengut portar a les professons de les festes de Nostra Dona Santa Maria e a les sepultures dels confreres qui morran d'aquí enant, sien blanchs, d'aquell per contengut en lo VIII capítol de la dita confraria.

[24] Item, que ls confreres e confraresses qui seran a les uespres primeres de la festa d'Assumpció de Nostra Dona Santa Maria del mes d'agost, sien tenguts de portar los ciris blanchs encesses, e açó sots la pena en lo X^e capítol de la dita confraria contenguda.

[25] Item, que tots los confreres e confraresses qui són o seran en la dita confraria, sien tenguts pagar los dos sous que s'ordenat pagar cascun any, ço és, en cascuna festa de Nostra dona Santa Maria, sis dines. E si per uentura no hauran curat pagar los II sous que en la darrera festa de Nostra Dona Santa Maria del mes d'agost, pusqua ésser aquell leuat lo ciri de la dita confraria per lo andador de la dita confraria e que sia remogut de la dita confraria, feta a aquell primerament per los maiorals de la dita confraria una munició de pagar tan sòlament en aquell dia, en la uigilia de la dita festa, e axí mateix puxquen ésser penyorats per ço que degut serà.

[26] Item, que si alcun confrare o confraressa de la dita confraria morrà fora de la dita uila e lo seu cors no serà soterrat en aquella, e los parents o amichs d'aquella, sabuda la sua mort, uolran fer en la dita uila commemoració o aniuersari per ànima del dit confrare o confraressa axí mort, que en aquell cas tots los cnfreres e confraresses de la dita confraria sien tenguts uenir a la casa del dit defunt e ésser a l'ofici de la dita commemoració o aniuersari ab lurs ciris, e dir per la ànima d'aquell totes les mises e oracions acostumades, e fer les altres coses contengudes en lo VIII capítol. E acabat lo dit ofici, tots los dits confreres acompanyen los parents e amichs d'aquell confrare defunt per lo qual se faran la dita commemoració, trò a la casa, axí com si lo dit confrare o confraressa fos mort e soterrat en la dita uila de Denia. Axí mateix se farà es segueca com lo cors de alcun confrare o confraressa qui morrà fora la dita uila, serà traslatat e portat per soterrar en la dita uila, ço és, en lo dia que l dit cors traslatat serà e coterrat en aquella.

[27] Item, atés e considerat en lo present any M CCCC cinch los confreres e confraresses de la dita confraria ésser poch en numero, com no sien entre tots sino XIII confreres, en sien en comerç fundació e ordenació de la dita confraria, per tal, Nos, don Alfonso, duch, marquès e comte qui dessús, a supplicació dels dits confreres, prior, maiorals e consellers de la dita confraria qui ara són e per temps seran, qui

aquells se puxen regir d'aquí auant en la dita confraria, en aquella millor manera e sots aquells astreyments e ordenacions que seran acostumat tractats del temps que la dita confraria es stada finada, ordenada e comenada trò huy. Les ordenacions, astrenyiments, condicions e maneres en los dessús scrits capítols aposades, ordenades, e declarades no contrastant. E açó trò a tant que en la dita confraria Déus e la Verge Nostra Dona Santa Maria uolents, los dits confreres seran tants en número que puxen regir la dita confraria e a suportar los carrechs d'aquella segons les dites ordenacions en los presents capítols aposades. E que puxen a aquells tolre e afegir, corregir, milorar e esmenar, si e quant als dits prior, maiorals e confreres serà benuist e en aquella millor amnera a profit e honor de la dita confraria que apparà ésser fahedor.

Manams per la present a nostre general procurador, lochtinent d'aquell, e altres qualseuol oficials nostres qui ara són (e) per temps seran, que la present carta de gràcia e concessió nostra, e coses en aquella contengudes e declarades, fermes haien e tinguen e no y contrafasen o uinguen, o alcun o alguns contrafer o uenir lexen o permeten per alcuna manera o raó.

E'n testimoni d'açó manam ésser feta la present sots nostre sagel empendent sagelada e de nostra mà signada. Dada en la uila nostra de Gandia a XV de juny de l'any M CCCC V.

